

Nikola Vranješ

**IZAZOVI SOCIJALNOG PASTORALA NA  
PODRUČJU JAVNOSTI**

Dr. sc. Nikola Vranješ

UDK: 253: 304[316.653+659.4]

Izvorni znanstveni rad

Socijalni pastoral jedno je od najizazovnijih pastoralnih područja djelovanja Crkve u Hrvata danas. Na taj zaključak ne upućuje samo sve raširenija društveno-ekonomska kriza u kojoj je Hrvatska nalazi, već i odrednice pastoralnog djelovanja Crkve kao takvog prema kojima se upravo ovaj vid pastoralna danas nalazi pred posebno teškim iskušenjima. *Područje javnosti*, tj. odnos Crkve spram javnosti i uloga Crkve u javnosti u hrvatskom društvu, u tom je smislu od posebnog značenja. U ovom se radu, na teološko-prosudbeni način, istražuje trenutna situacija s obzirom na zahtjeve socijalnog pastoralna u odnosu prema javnosti, ali se i izdvajaju i neki prioritetni koraci koji su nužni kako bi se ostvarivala što skladnija i evangelizacijski i društveno-uljudbeno što plodonosnija prisutnost Crkve u hrvatskoj javnosti.

**Ključne riječi:** socijalni pastoral, pastoralno djelovanje, javnost, Crkva, socijalni nauk Crkve.

\* \* \*

**Uvod**

Govoriti o glavnim zadaćama socijalnog pastoralna na području javnosti u Hrvatskoj danas, kao i o aktualnim izazovima s obzirom na to područje, znači najprije imati jasno određene temelje i ciljeve *socijalnog pastoralna*. Ovaj vid pastoralna podrazumijeva onu dimenziju djelovanja Crkve kroz koju se na osobit način ostvaruje poslanje Crkve na socijalnom području i tako aktualizira socijalna dimenzija kršćanstva.<sup>1</sup> Socijalna dimenzija pokazuje se kao jednom od ključnih domenzija pastoralna. Bez nje bi pastoralno djelovanje bilo okrnjeno.

<sup>1</sup> O nastanku i razvitku ove paradigme, kao i o njezinim glavnim oznakama vidi u: Josip BALOBAN, Temeljne značajke socijalnog pastoralna, u: Franjo E. HOŠKO (ur.), *Zbornik Milana Šimunića. Djelatna Crkva*, Kršćanska sadašnjost – Teologija u Rijeci, Zagreb – Rijeka, 2008., str. 65-85.

Crkva je pozvana upravo kroz ovaj vid svoga djelovanja ostvarivati onu osjetljivost za potrebe konkretnih ljudi (a posebno onih siromašnih i zanemarenih) koju je Isus toliko isticao u vlastitom djelovanju. Zato je danas paradigma *socijalni pastoral* postala jednom od najvažnijih s obzirom na pastoral kao takav.<sup>2</sup> Za ostvarivanje socijalnog pastora bitno je nekoliko preduvjeta. *Kompendij socijalnog nauka Crkve* ističe, prije svega, poznavanje *socijalnog nauka Crkve* kao pastoralni prioritet. Upravo ovaj nauk, čije je poznavanje i širenje sastavni dio evangelizacijskog poslanja, sadrži upute za socijalno djelovanje.<sup>3</sup> Socijalni nauk ima značenje uporišta za socijalni pastoral. »Temeljno uporište što ga ima u socijalnom nauku odlučuje o naravi, postavljanju, raščlambi i razvoju socijalnoga pastora.«<sup>4</sup> Zato je poznavanje socijalnog nauka Crkve i suživljavanje s njegovim poticajima jedna od ključnih pretpostavki za socijalni pastoral.<sup>5</sup> Pored toga, važno je istaknuti da se i ovaj vid djelovanja mora uklopiti u ukupnu dinamiku jedinstvenog pastoralnog djelovanja. To znači da je potrebno ostvarivati takvo pastoralno djelovanje koje će uvijek jasno povezivati unutarcrkveni život s društvenim poslanjem Crkve. Socijalno djelovanje mora se sagledavati u ukupnosti poslanja Crkve, a nikako kao neko izdvojeno područje kojim bi se bavili samo određeni članovi Crkve. Socijalni pastoral zadatak je svih, svi su pozvani doprinijeti u ovom vidu djelovanja.<sup>6</sup> U svemu tome nužno je poštovati nadležnosti nositelja pojedinih službi i zaduženja u Crkvi, ali i poticati na suodgovorno djelovanje sve njezine članove. K tomu, potrebno je razviti prikladne modele socijalnog pastora, što se u Hrvatskoj danas prepoznaje kao jedan od ključnih izazova s obzirom na ovaj vid djelovanja.<sup>7</sup> Pod modelima se podrazumijevaju *operativne forme* ili *oblici* ostvarivanja pastora.

2 Usp. Josip BALOBAN, Temeljne značajke socijalnog pastora, str. 66. O *socijalnom pastoralu* kao *novoj paradigmi* u pastoralnoj teologiji više vidi u: Norbert METTE, *Katolička pastoralna teologija. Praktična teologija nekoć i danas*, Ravnokotarski cvit, Lepuri – Split, 2004., str. 57-59.

3 Usp. PAPINSKO VIJEĆE »IUSTITIA ET PAX«, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005., br. 7 (dalje: KSNC).

4 *Isto*, br. 524.

5 *Isto*, br. 526: »Socijalni nauk diktira temeljne kriterije pastoralnoga djelovanja na društvenome području: navještanje evanđelja, sučeljavanje evanđeoske poruke s društvenim zbiljama, planiranje akcija usmjerenih obnovi tih zbilja, usklađujući ih s potrebama kršćanskog morala.«

6 Usp. *isto*, br. 538.

7 Usp. Josip BALOBAN, Temeljne značajke socijalnog pastora, str. 67.

Socijalni pastoral u Hrvatskoj danas je na svojevrsnoj prekretnici. Crkva u Hrvatskoj danas se nalazi u periodu intenziviranja proučavanja socijalnog nauka Crkve, kao i konkretnih modela socijalnog pastoralna. Razrada pitanja socijalnog nauka Crkve već je dobro zastupljena u našoj teološko-praktičnoj literaturi, ali i u prijedlozima konkretnih pothvata socijalnog pastoralna, a zahvaljujući, prije svega, djelovanju teologa s naših bogoslovnih fakulteta i učilišta, a u novije vrijeme i *Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve* Hrvatske biskupske konferencije. Upravo je ta ustanova puno pridonijela poznavanju i populariziranju ovog nauka u široj hrvatskoj stručno-teološkoj, ali i široj crkvenoj i društvenoj javnosti. No, ipak se mora ustvrditi da socijalni pastoral, posebice konkretni modeli djelovanja, još nisu dobili ono mjesto koje bi im u ukupnosti pastoralnog djelovanja trebalo pripadati. Pritom treba napomenuti da se prvotno osnaženje socijalnog vida pastoralnog djelovanje ne može ostvarivati bez snažnog evangelizacijskog osvješćivanja i što kvalitetnijeg formiranja *laikata*.<sup>8</sup> Pritom se ne želi umanjiti vrijednost napora koji su do sada ostvarivani, no s obzirom na razgranato i organizirano djelovanje u društveno-kulturalnom ambijentu i u svim njegovim područjima, stvari će se moći promijeniti samo kroz osnaženje djelovanja vjernika laika, a njihovo formiranje za angažman na socijalnom planu od prvotne je važnosti.<sup>9</sup> Povezanost zauzimanja vjernika laika na području socijalnog kao izvornom mjestu njihova svjedočanstva u svijetu *Kompendij socijalnog nauka Crkve* sažima u dijelu o proročkom poslanju laika: »Vlastita je zadaća vjernika laika navješćati evanđelje primjerenim svjedočanstvom života, ukorijenjena u Kristu i življena u vremenitim stvarima: obitelj, profesionalno zauzimanje na području rada, kulture, znanosti i istraživanja; obnašanje društvenih, gospodarskih, političkih odgovornosti. Sve svjetovne ljudske zbilje, osobne i društvene, okruženja i povijesne prilike, strukture i ustanove, vlastito su mjesto života i djelovanja kršćanskih laika.«<sup>10</sup> Iz ovog opisa moguće je ustanoviti usku poveza-

8 KSNK, br. 531: »Socijalni nauk Crkve mora biti u osnovi intenzivnoga i trajnoga djelovanja na formaciji, posebno onoj koja je namijenjena kršćanskim laicima. Ta formacija mora voditi računa o njihovim nastojanjima u civilnom životu.«

9 KSNK u tom smislu ističe potrebu *socijalne kateheze*. Usp. br. 530.

10 Usp. *isto*, br. 543.

nost socijalnog djelovanja Crkve sa evangelizacijskim zauzimanjem vjernika laika. Bez njihovog zauzimanja to bi djelovanje bilo u bitnome okrnjeno.

## 1. Socijalni pastoral i područje javnosti

Povezanost *socijalnog pastorala* i područja *javnosti* čini se razumljivom sama po sebi. No, potrebno je i tu dati određena pojašnjenja. Područje javnosti, u kojemu Crkva sudjeluje u interakciji sa subjektima jednog društva ili sredine, za nju je područje svjedočenja i angažmana. To područje nije moguće isključiti iz crkvenog poslanja zbog same naravi tog poslanja.<sup>11</sup> Drugim riječima, poslanje Crkve mora se reflektirati i na područje javnosti. Područje javnosti bitno je, dakle, povezano sa socijalnim pastoralom budući se odjeci tog pastorala na njemu direktno reflektiraju. Ono je prirodno mjesto očitovanja impulsa i pothvata toga pastoralnog područja (kao i ostalih pastoralnih područja). Socijalni pastoral je, dakle, po sebi nužno povezan s javnošću i usmjeren na područje javnosti. Pritom se pod javnošću ne misli samo na tzv. 'medijsku javnost,' tj. javnost percipiranu i aktualiziranu kroz sredstva društvenog priopćavanja, već na javnost društva kao takvog, na javnost koja se očituje kroz široko polje kulturalnih očitovanja, iako ona najvećim dijelom biva prezentirana kroz medijska sredstva. Javnost je područje u kojemu udjela imaju pojedinci i skupine, strukture društva i države, različite organizirane skupine, religijske zajednice, obrazovne, pravosudne, zdravstvene, športske i druge društvene institucije. U javnome području svi oni, iako ne na isti način i u istom intenzitetu, mogu doći do izražaja i u vidu vlastitog doprinosa i u vidu kritike.<sup>12</sup> Kao takva, javnost predstavlja poziv odgovornosti crkvene zajednice na zauzeto evangelizacijsko-dijaloško djelovanje. U tom su smislu područja i grane socijalnog pastorala isprepleteni s očitovanjima javnosti. Veza

11 Usp. Michael SCHMOLKE – Giselbert DEUSSEN, Publicistica, u: Karl RAHNER – Ferdinand KLOSTERMANN – Hansjorg SCHILD – Tullo GOFFI, (ur.), *Dizionario di pastorale*, Editrice Queriniana, Brescia, 1979., str. 641.

12 Johannes WOESSNER, Public relations, u: Karl RAHNER – Ferdinand KLOSTERMANN – Hansjorg SCHILD – Tullo GOFFI, (ur.), *Dizionario di pastorale*, Editrice Queriniana, Brescia, 1979., str. 649.

socijalnog pastoralna i javnost vrlo je suptilna. Javnost se percipira polazeći od osobne, preko obiteljske, do razine župne zajednice, mjesta, grada, biskupije, do razine zemlje i naroda, pa sve do međunarodnih obzora. S druge strane, javnost utječe na sva ta društvena područja i u interakciji je s njima. Isto tako, ono što se događa na tim područjima u određenom se smislu, više ili manje intenzivno, reflektira u javnosti. Crkva je pozvana dati vlastiti prinos u javnome području i to poglavito svojim socijalnim djelovanjem. Kroz to djelovanje ona je najvećim dijelom i percipirana u javnosti.

## 2. Prioriteti socijalnog pastoralna na području javnosti

Pored razrade i oživotvorenja prikladnih modela socijalnog pastoralna, što se nameće kao jedan od prvih prioriteta u aktualnoj situaciji, postoji cijeli niz prioriteta u odnosu na područje javnosti. U tom je smislu socijalni pastoral u Hrvatskoj danas pred posebnim i vrlo osjetljivim pitanjima, od čijeg se rješavanja u društvu puno očekuje. Važno je pritom primjetiti da se doprinos Crkve u javnosti velikim dijelom percipira upravo po zauzetosti s obzirom na ta osjetljiva pitanja. Prioritete s obzirom na područje javnosti možemo podijeliti u nekoliko točaka.

### 2.1 Zaštita i promocija dostojanstva ljudske osobe

Kao prva i temeljna točka izdvaja se pitanje *promocije i zaštite dostojanstva ljudske osobe*. Temeljno načelo socijalnog djelovanja Crkve je *ljudska osoba*, u svom od Boga danom dostojanstvu.<sup>13</sup> Upravo se obrana i zaštita tog dostojanstva danas ističe kao primarna zadaća socijalnog djelovanja Crkve, budući da je ljudska osoba višestruko izloženima različitim napadima i manipulacijama. Možemo početi od temeljnog prava – prava na život – koje se tolikim ljudskim bićima uskraćuje već od samog početka postojanja, preko gaženja dostojanstva braka i obitelji, zanemarivanja i obezvrijeđivanja prava radnika, nejednakih mogućnosti ostvarivanja prava na

<sup>13</sup> Usp. DRUGI VATIKANSKI KOCIL – DOKUMENTI, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, (7.XII.1965.), VII popravljeno i dopunjeno izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 26; KSNC, br. 522, 527, 538.

obrazovanje za sve, lošeg položaja umirovljenika itd. U svim sličnim pojavama ljudsko dostojanstvo prvo je na udaru. Mora se ipak istaknuti da pitanje dostojanstva ljudske osobe nigdje kao u bioetičkim pitanjima ne poprima tako dramatičan prizvuk.<sup>14</sup> Crkva se kroz svoje socijalno djelovanje mora trajno zauzimati za zaštitu i promociju ljudske osobe i njezinog dostojanstva s obzirom na sve ove i slične izazove. Zaštita siromašnih, bolesnih, invalida, ali i svih onih koji su na različite načine, u određenom smislu, od društva odbačeni ili zaboravljeni, te čuvanje i promocija njihovog dostojanstva, bitna je zadaća socijalnog pastoralala. Kroz takvo djelovanje Crkva upravo u javnom području ostvaruje onu iznimnu osjetljivost koju je Krist na poseban način očitovao upravo prema osobama koje ulaze u ove kategorije. Mjera zaštite njihovog dostojanstva pokazatelj je uljudbe jednog društva, a u odnosu na kršćansku zajednicu pokazatelj je njezine odgovornosti i doprinosa istinskim vrijednostima u društvu.

## 2.2 Promicanje cjelovite istine o čovjeku

Zauzimanje za zaštitu i promociju čovjeka shvaćenog u njegovu totalitetu, otklanjajući posebice opasnost svođenja čovjeka smo na ovozemaljsko, tj. jasno promičiću njegov nadnaravni poziv, predstavlja jedan od ključnih prioriteta socijalnog djelovanja Crkve. To potvrđuje i *Kompendij socijalnog nauka Crkve* koji kaže da »pastoralno djelovanje Crkve na društvenom području mora nadasve svjedočiti istinu o čovjeku«,<sup>15</sup> a to svjedočenje podrazumijeva promicanje cjelovitog identiteta čovjeka.<sup>16</sup> Cjelovita istina o čovjeku pastoralni je prioritet budući su u povijesti, ali posebno danas, na snazi brojne ideološke struje koje čovjeka, na ovaj ili onaj način, žele shvatiti i protumačiti zatvarajući se isključivo u ovozemne okvire, tj. zanemarujući ili odbacujući čovjekovo transcendentno izvorište i

14 Josip GRBAC, *Etičke dvojbe hrvatskog društva. O važnosti odgoja za moralne vrijednosti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., str. 79: »...Nigdje kao u bioetičkim pitanjima problem čovjekova dostojanstva ne poprima tako dramatičan prizvuk. Kada je u pitanju dostojanstvo čovjeka, više se ne radi prvenstveno o pitanjima poboljšanja uvjeta života, pravednim odnosima između poslodavaca i radnika, pravu na sindikalna udruživanja i tome slično. Danas se radi o pitanju opstojnosti čovjeka kao takvog.«

15 KSNC, br. 527.

16 Usp. *isto*, br. 526-527.

određenje. Kada se to dogodi čovjek postaje objektom najrazličitijih manipulacija. Ciljani relativizam na etičkom i moralnom planu<sup>17</sup> koji je danas na djelu sustavno pridodnosi tome. Upravo zato Crkva, polazeći od kršćanske antropologije, navješta cjelovitu istinu o čovjeku kao Božjem stvorenju pozvanom ostvariti svoj cjeloviti životni poziv koji je nezamisliv bez vječnog određenja. Ovo se na poseban način odnosi na socijalno djelovanje budući da je upravo kroz njega moguće prenositi ispravnu i cjelovitu istinu o čovjeku. Upravo od slike o čovjeku u jednom društvu ovisi i slika tog društva. Zato se socijalni pastoral u ovom segmentu uobličuje na način da i društvene zbilje osvijetli polazeći upravo od kršćanske antropologije, tj. cjelovite i ispravne slike čovjeka.<sup>18</sup> Sve društvene zbilje u ovom se smislu promatraju u novoj perspektivi.

### ***2.3 Izgradnja mentaliteta kršćanske odgovornosti u socijalnom području***

Kao jedan od ključnih pastoralnih prioriteta u odnosu na javnost u Hrvatskoj u aktualnom trenutku nameće se potreba *osnaženja mentaliteta kršćanske odgovornosti u odnosu na javni društveno-kulturni život*. Riječ je o mentalitetu vjernika, tj. članova Crkve koji u određenim elementima treba mijenjati. Socijalna poruka kršćanstva mora oblikovati 'formu mentis', tj. načine i oblike razmišljanja, ali i djelovanja.<sup>19</sup> Ovdje se u prvom redu misli na široki okvir kršćanskog življenja koji je kod ogromne većine naših vjernika zatvoren u okvire privatnog i obiteljskog područja, te u određenoj mjeri u okvire župne zajednice. Radi se u prvom redu o potrebi osnaživanja svijesti potrebe vidljivog kršćanskog svjedočenja u javnom životu.<sup>20</sup>

17 Josip GRBAC, *Etičke dvojbe hrvatskog društva. O važnosti odgoja za moralne vrijednosti*, str. 52.

18 KSNC, br. 522: »Crkva svojim socijalnim naukama danas pruža cjelovito viđenje i potpuno shvaćanje čovjeka, u njegovoj osobnoj i društvenoj dimenziji. Kršćanska antropologija, otkrivajući nedodirljivo dostojanstvo svake osobe, zbilje rada, gospodarstva, politike uvodi u potpuno novu perspektivu koja prosvjetljuje istinske ljudske vrijednosti te nadahnjuje i podupire napor kršćanskog svjedočenja u mnogostруким područjima osobnog, kulturnog i društvenog života.«

19 Usp. Stjepan BALOBAN, *Socijalni govor Crkve u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004., str. 85.

20 Usp. Josip BALOBAN, *Temeljne značajke socijalnog pastoralna*, str. 76; Marijan VALKOVIĆ, *Civilno društvo – izazov za državu i Crkvu*, u: Stjepan BALOBAN, (ur.), *Izazovi civilnog društva u Hrvatskoj*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., str. 88.

Naslijeđeni mentalitet velikog dijela vjernika pogoduje upravo spomenutom zatvaranju.<sup>21</sup> Zato se kao nužni produžetak gore rečenog, te ujedno ne manje važan prioritet socijalnog djelovanja Crkve, nameće potreba nadvladavanje pokušaja društvene getoizacije Crkve.<sup>22</sup> Na opasnosti tog tipa, koje mogu dolaziti sa strane različitih interesnih skupina, upozoravaju i naši biskupi.<sup>23</sup> Bez izgradnje i osnaženja mentaliteta istinskog crkvenog življenja koje nije odvojivo od zauzetog sudjelovanja u evangelizacijskim naporima u društvenoj dimenziji (kao i globalno sagledanim naporima za pravednim i društveno prikladnim načinom življenja) bilo bi iluzorno govoriti o nekim drugim prioritetima. Nadalje, javno i jasno zauzimanje za evangelizaciju i obnovu stvorenih zbilja svijeta, kako bi doista služile istinskom dobru čovjeka, neće biti moguće bez vjernika prožetih novim mentalitetom zauzetog kršćanskog života koji će se, polazeći od aktivnog vjerničkog života u župnim zajednicama, aktualizirati u svjedočenju u društveno-kulturalnoj sredini.

## **2.4 Cjelovito svjedočenje kršćanske poruke u društvenom ambijentu**

Jedna od ključnih odrednica socijalnog pastoralala kao službe socijalne evangelizacije svakako je naviještanje cjelovite poruke Kristova evanđelja. »Nova evangelizacija društvenog zahtjeva nas da sve cjelovito naviještanje evanđelja: Bog u Isusu Kristu spašava svakoga čovjeka i cijeloga čovjeka.«<sup>24</sup> Na taj način *Kompendij socijalnog nauka Crkve* sažima potrebu zauzimanja oko cjelovitog prenošenja Kristove poruke koja se tiče ukupnosti ljudskog života. Cjelovita istina o čovjeku, čije je prenošenje zadaća socijalne evangelizacije, podrazumijeva cjelovito naviještanje poruke o Bogu koji se objavio u Isusu Kristu. Cjelovita poruka o Božjoj objavi čovjeku

21 Usp. Nikola VRANJEŠ, *I fedeli laici nella missione della Chiesa in Croazia oggi. Sfide e prospettive*. Excerptum theses ad Doctoratum in S. Theologia, Pontificia Università Lateranense, Roma, 2008., str. 23-26.

22 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća. Pastoralno-teološka promišljanja o mogućnostima ostvarivanja župnoga pastoralala u Republici Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str. 298.

23 Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (dalje: HBK), *Crkva i mediji. Pastoralne smjernice*, Glas Koncila, Zagreb, 2006., br. 9, (dalje: CM).

24 Usp. KSNC, br. 526.



i o cjelovitoj istini o čovjeku podrazumijevaju sustavno svjedočenje svih vjerskih i moralnih istina Crkve. Upravo to svjedočenje u aktualnom trenutku u Hrvatskoj predstavlja veliki izazov. Naime, često se vjerske, a pogotovo moralne istine svjedoče na manjkav način, ponekad i nestručno i nedovoljno argumentirano. Opasnost koja se u tom slučaju javlja nije samo zasjenjivanje pune istine koju se naviješta, već i nedoumice i lažna uvjerenja koja se može prouzročiti kod onih kojima se poruka naviješta. K tome treba dodati da na javnom području postoje i određene skupine koje vrlo rado koriste tek poneku vjersku ili moralnu istinu koja im, iz ovih ili onih razloga, u određenom trenutku odgovara, ali u isto vrijeme zanemaruju ili uopće ne prihvaćaju cjelovitu poruku Crkve. Upravo se u takvim prilikama pokazuje koliko i kakvo značenje ima zauzetost, formiranost i kompetentnost članova Crkve. S obzirom na navedeno važno je neprestano otklanjati lažno uvjerenje kako bi za svjedočenje u društvu bilo dostatno tek malo umijeća i dobre volje. Poznavanje teoloških sadržaja, koje zahtjeva i sustavan studijski rad, u tom slučaju svakako ne bi bilo na cijeni. Takva lažna nedoumica predstavlja veliku opasnost budući neargumentirano i površno navještanje kršćanske poruke može ostaviti više nejasnoća i nedoumica, nego pobuditi pitanja i traženje odgovora u svezi vjere. Uz sve navedeno važno je upozoriti i na svojevrzni strah koji se ponekad može prepoznati u javnosti vezano za svjedočenje kršćanskih stavova u društvu. Zato je potrebno poraditi na jasnem, ali i hrabrom i beskompromisnom svjedočkom angažmanu članova Crkve.

## 2.5 Pastoral kulture

Prioritet koji u određenom smislu predstavlja novost na hrvatskoj pastoralnoj sceni je *pastoral kulture*. Ova je sintagma inače prilično slabo poznata i slabo aktualizirana u hrvatskoj pastoralnoj praksi. Pastoral kulture upravo je ona dimenzija djelovanja kroz koju crkvena zajednica ostvaruje svoju konstruktivnu nazočnost u određenoj društveno-kulturalnoj sredini.<sup>25</sup> Ta nazočnost, s jedne strane,

<sup>25</sup> Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU, *Promicati pastoral kulture*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999., br. 3.

nužno uključuje korigiranje onih pojava, ponašanja, ideja i stremljenja koje ne idu za istinskim dobrom čovjeka i ljudskog društva, a s druge strane podrazumijeva očitovanje i ostvarivanje prikladnih kršćanskih prijedloga sudjelovanja u društveno-kulturalnom ambijentu kroz koje Crkva daje svoj konstruktivni prinos društvu. Čini se da, izuzevši karitativno, zatim područje intelektualnog istraživanja i još neka, u tom smislu tek treba učiniti snažnije iskorake u razvitku *pastoralna kulture*, pogotovo u pitanju suodgovornosti vjenika laika kao građana ove zemlje u pitanjima gospodarstva, politike, umjetnosti itd.

Pastoral kulture podrazumijeva dijaloško-evangelizacijski pristup i takav ustroj socijalnog pastoralnog djelovanja koje će, s jedne strane, prepoznavati i upozoravati na negativne, štetne i čovjeka nedostojne pojave u društveno-kulturalnom životu, ali koji, s druge strane, neće ostati na tome, već će krenuti dalje u dijaloško-evangelizacijskom smislu navještajući istinske ljudske i kršćanske vrijednosti koje mogu i moraju biti kvasac obnove društva. Pastoral kulture je, dakle, teološko-pastoralni element putem kojega Crkva treba ostvariti i jedan novi način prisutnosti u javnom životu. Taj novi način prisutnosti podrazumijeva prijelaz od manifestativno-folklorne nazočnosti u javnosti prema aktualiziranju kvalitativno-dijaloške dimenzije kršćanske prisutnosti.<sup>26</sup> Naime, iako se u praksi u posljednje vrijeme sve snažnije aktualiziraju određeni teološko-pastoralni elementi koji upućuju na snažnije zauzimanje oko kvalitativno-dijaloške nazočnosti Crkve na društvenom aeropagu, ipak se još puno toga može i mora učiniti kako bi ta nazočnost bila još snažnije aktualizirana u hrvatskom društvu.

## **2.6 Promicanje dostojanstva braka i obitelji**

Kao jedan od najnužnijih prioriteta socijalnog djelovanja Crkve na području javnosti danas mora se uzeti zauzimanje za promicanje dostojanstva braka i obitelji. Obitelj, sazdana na braku muškarca i žene temeljna je stanica ljudskog života koja u hrvatskom

<sup>26</sup> Usp. Josip BALOBAN, Pozicija i uloga Crkve u Srednjoj i Istočnoj Europi 20. godina nakon urušavanja komunističkog sustava, u: *Bogoslovska smotra*, 79 (2009.), 4, str. 741.

društvu postaje sve ugroženijom. Sve veći broj civilno rastavljenih, sve veći broj obitelji s jednim roditeljem, sve više napuštene djece, ali i sve agresivnija nastojanja različitih političkih skupina i civilnih udruga koje, polazeći s pogubnih ideoloških postavki, nastoje omalovažiti značenje i vrijednost izvornog shvaćanja braka i obitelji koje je u skladu s naravnim moralnim zakonom i zasadama kršćanske vjere. Sve to upućuje na iznimnu važnost socijalnog zauzimanja za zaštitu i promicanje dostojanstva braka i obitelji. Na ovoj razini isprepliću se pastoral braka i obitelji i socijalni pastoral, tj. obiteljski pastoral poprima bitno socijalno značenje. U ovome smislu članovi Crkve, ali i društvo u cjelini, snose veliku odgovornost pred budućim naraštajima, budući da će upravo od nastojanja obe generacije u mnogome ovisiti slika, ali i sudbina obitelji i društva u budućnosti. Zato Crkva mora i u ovome vremenu jasno i nedvosmisle prenositi i braniti istinu o izvornom Božjem naumu gledom na brak i obitelj, kao i ljudsko društvo u cjelini.

## ***2.7 Socijalna pravda i kultura solidarnosti***

Bitni prioritet socijalnog djelovanja Crkve na području javnosti je doprinos razvitku i čuvanju socijalne pravde i kulture solidarnosti. Našem društvu potrebna je razvijena *kultura solidarnosti* koja će biti privilegirani izričaj kršćanske ljubavi i zajedničkog zauzimanja za dobro čovjeka.<sup>27</sup> Valja naglasiti da je solidarnost u ovom smislu shvaćena kao drugo lice pravednosti koja se tiče najšireg okvira života, počevši od osobne i obiteljske razine do društva i solidarnosti na međunarodnoj razini,<sup>28</sup> pravednosti koja svakom članu društva jamči mogućnosti života dostojnog čovjeka i ostvarenje njegovog poziva u punini. Kao posebno pitanje o kojemu se mora podrobnije

27 Usp. Stjepan BALOBAN, *Socijalni govor Crkve u Hrvatskoj*, str. 79.

28 Josip GRBAC, *Etičke dvojbe hrvatskog društva. O važnosti odgoja za moralne vrijednosti*, str. 78: »Ovu solidarnost valja prikazati u najširem smislu riječi. Prvo: solidarnost u obitelji gdje će biti kritički sagledano individualističko poimanje braka. Nesumnjivo je, naime, da je moderno svrstavanje obitelji u sferu intime i individualnosti bilo razlogom sveopće krize solidarnosti u modernom svijetu. Stvorio se mit o individualnom pravu na sreću bez ikakve društvene odgovornosti. Drugo: solidarnost između raznih društvenih skupina, s kritičkim osvrtom na društvo koje na sukobu i beskompromisnoj konkurenciji između skupina gradi profit (kapitalizam) ili smatra borbu i sukob između skupina prethodnicom savršenog svijeta i društva (komunizam). Treće: solidarnost među narodima...«

govoriti ističe se pitanje borbe protiv grijeha korupcije koja nagriza gotovo sve pore društva i onemogućuje ostvarivanje istinske solidarnosti i pravednosti u društvu. U tom smislu potrebno je da, ne samo više razine crkvenosti, nego i one niže, prije svega razine župne zajednice, postanu mjesta zauzetog kršćanskog angažmana vjernika u borbi protiv tog zla u vlastitim društvenim ambijentima. Vjernici kao građani društva toga moraju posebno biti svjesni. Nije dovoljna tek kritika drugih i zahtjevanje drugačije, pravednije slike društva, bez ulaganja napora u smislu razvitka istinske solidarnosti počevši od osobne, obiteljske, sve do društvene i nacionalne razine. Upravo od toga kakvo je stanje na nižim razinama uvelike ovisi stanje na razini cijeloga društva, i u pitanju korupcije i u drugim socijalnim pitanjima.

## **2.8 Župna zajednica kao izvorište socijalnog angažmana**

Bitni prioritet socijalnog pastoralna u sadašnjem trenutku predstavlja i osnaženje uloge i mjesta župne zajednice kao povlaštenog mjesta socijalnog pastoralna, te u prvom redu kršćanskog odgoja za evangelizacijsko djelovanje i kršćanski javni angažman. Naše župne zajednice u tom smislu trebaju postati otvorene zajednice, tj. zajednice koje će od svojvrne zatvorenosti u uski župni ambijent učiniti iskorak prema oživotvorenju aktivnog i sveobuhvatnog socijalnog djelovanja u vlastitoj društvenoj sredini.<sup>29</sup> Župa kao najkonkretnije očitovanje Crkve mora biti izvorište socijalnog pastoralna. S obzirom

29 Nikola VRANJEŠ, Župnik i župnička služba pred novim pastoralnim izazovima, u: Ivo DŽINIĆ – Ivica RAGUŽ, (prir.), *Isčekivati i požurivati dolazak Dana Božjega. Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Peri Ararčiću prigodom 65. obljetnice života*, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2009., str. 123: »...I ovdje je potrebno istaknuti da se problem zatvaranja u ambijent vlastite župne zajednice u Hrvatskoj danas posebice uočava s obzirom na evangelizacijsko djelovanje u društvu. U tome smislu problem ima različite korijene. Tu je, s jedne strane, nedovoljna ukupna vjernička formiranost vjernika laika, kao i još uvijek prisutan svojevrsni strah s obzirom na otvoreno svjedočenje vjerničkih stavova na širem društvenom planu, tj. u svim onim društvenim i kulturalnim ambijentima u kojima vjernici kao građani ove zemlje sudjeluju u svjetovnim oblicima života i djelovanja. S druge strane, načini i metode pastoralnog djelovanja i sami često puta više pogoduju životu i djelovanju samo *ad intra*, dok se element *ad extra* često dosta zapostavlja, ili nije na pravi način valoriziran. U takvoj situaciji stvara se efekt zbnjujuće i lažne neodumice i napetosti u smislu da samo "spretniji" i "pripremljeniji" trebaju djelovati i u društvu, a ostala "šutljiva većina" morala bi biti zadovoljna "ponuđenim" u ambijentu same zajednice i to bi "trebalo biti dosta". Takva opasna napast cijepanja kršćanskog života i poslana u kojemu samo unutarcrkvena sfera ostaje manje-više relevantnom trajno je prisutna u našim župnim zajednicama.«

na odnos prema javnosti ovo je od izuzetnog značenja budući da će slika i percepcija Crkve u jednom mjestu ili gradu u bitnome ovisiti o životnosti i kršćanskoj zauzetosti župnih zajednica. U ovome smislu odroman problem danas predstavlja nesrazmjer između deklarativne pripradnosti Crkvi i stvarnih životnih uvjerenja i stavova koji se očituju u svakodnevicu.<sup>30</sup> Bolje rečeno, to je problem koji samo sažima mnoštvo drugih problema koji se na kraju manifestiraju kroz deklarativnu, ali ne i stvarnu opredijeljenost za crkvene stavove i uvjerenja. Iako to nije generalna ocjena, slaba je utjeha da je situacija u našoj zemlji još relativno i dobra.

## **2.9 Zrela vjernička komunikacija i prikladno medijsko djelovanje**

Bitni pastoralni prioritet u odnosu na javnost svakako je i *razvitak prikladnog medijskog djelovanja ad intra i ad extra*.<sup>31</sup> Ovdje se socijalni pastoral dinamizira kroz ostvarivanje prikladnih načina komunikacije. Riječ je, naime, o pitanju komunikacije u samoj crkvenoj zajednici i onoj s društveno-kulturalnom sredinom u kojoj Crkva živi. Prikladno medijsko djelovanje nije moguće ostvarivati bez zrele vjerničke komunikacije u samoj zajednici. Upravo stil komuniciranja, razina i kvaliteta komuniciranja unutar crkvene zajednice zahtjevaju sustavan i usklađen pristup. S obzirom na stil komunikacije u samoj zajednici, koji se nužno reflektira i u odnosu na javnost, mora se istaknuti potreba poosobljenog pastoralnog djelovanja koje istinskoj komunikaciji u zajednici predstavlja direktnu pretpostavku. Poosobljeno pastoralno djelovanje inače je jedan od prioriteta s obzirom na pastoralno djelovanje u Hrvatskoj.<sup>32</sup> Izbjegavanje birokratijsko-administratorskog pristupa pastoralu u tom je smislu od prvotne važnosti.

Ako se pod posebnim vidom socijalnog pastoralna usredotočimo na *medijsko djelovanje*, pri čemu u prvom redu mislimo na djelovanje crkvenih medija, moramo istaknuti potrebu kvalitativno-dijaloškog pristupa odnosu s javnošću u smislu snažnijeg zauzima-

30 Usp. Stipe NIMAC, *Pastoral grada*, Ravnokotarski cvit, Lepuri, 2008., str. 102-103.

31 Usp. CM, br. 10.

32 Usp. Nikola VRANJEŠ, *I fedeli laici nella missione della Chiesa in Croazia oggi. Sfide e prospettive*, str. 37-39.

nja oko obrazlaganja crkvenog nauka, kao i tumačenja crkvenih i društvenih događanja u svjetlu vjere, a ne zaustavljati se samo na iznošenju informacija. Upravo ovu dimenziju ističu i naši biskupi u dokumnetu *Crkva i mediji*.<sup>33</sup> Ova je dimenzija prisutna u odnosu Crkve s javnošću, ali je na njezinom intenzitetu i aktualnosti potrebno neprestano raditi. Formacija pastoralnih djelatnika za prikladnu medijsku komunikaciju u ovom je pogledu posebno značajna. Pritom nije riječ o formiranju tek nekolicine osoba službeno zaduženih za komuniciranje crkvenih stavova ili mišljenja, već o kvalitativnom iskoraku u smislu formiranja svih pastoralnih djelatnika kako bi bili sposobni za prikladnu i kvalitetnu kršćansku komunikaciju u javnom prostoru. Upravo je to jedan od prioriteta Crkve u Hrvatskoj.<sup>34</sup>

### **2.10 Sustavno karitativno djelovanje**

Govoriti o karitativnom djelovanju kao o pastoralnom prioritetu s obzirom na socijalni pastoral u Hrvatskoj danas znači, prije svega, istaknuti značenje koje su *Hrvatski Caritas*, kao i *Caritasi* nad/biskupija, ali i *župne karitativne skupine* imali, posebice u vrijeme domovinskog rata, ali i u tolikim brojnim drugim prilikama, te o značenju koje danas imaju s obzirom na pomoć najpotrebnijima u Crkvi i društvu. S druge strane, govoriti o Caritasu pod vidom izazova za socijalni pastoral znači aktualizirati i razraditi problematiku koju smo sveli pod nazivnike *sustavnosti* i  *cjelovitosti*, tj. razraditi pitanje organiziranog karitativnog djelovanja u svim njegovim segmentima. Upravo se sustavnost karitativnog djelovanja danas u Hrvatskoj pokazuje kao pastoralni prioritet i to prioritet koji s obzirom na javno područje ostvalja poseban dojam. No, prije razrade pitanja

33 CM, br. 30: »U svijetu medija posebno je važan odnos Crkve s javnošću. U tom smislu neophodno je na svim razinama uspostaviti i razvijati tijela i službe za odnose s javnošću. Od pastira se, ali i od svih koji imaju posebne odgovornosti u Crkvi, očekuje odgovarajuća spremnost za komuniciranje s javnošću, što se ne smije svesti samo na davanje informacija, nego treba uključivati i iznošenje i obrazlaganje stavova, odnosno tumačenje događaja iz života Crkve ili društva, u svjetlu vjere. Pritom se transparentnost i otvorenost, kao i temeljno povjerenje u medije i spremnost za dijalog, moraju smatrati uvjetom bez kojega se ništa ne može učiniti. Dakako, i na tom području valja slijediti načelo pastoralne razboritosti, kao i uzimati u obzir činjenicu da javnost crkvene djelatnike, posebno svećenike, uglavnom percipira kao predstavnike Crkve, a ne kao privatne osobe. Stoga je potrebno da u medijima istupaju u duhu crkvenog nauka i odredaba.«

34 Usp. *isto*, br. 9.

sustavnosti karitativnog djelovanja u smislu prioriteta socijalnog pastoralna potrebno je progovoriti o problemu manjkavog razumijevanja temelja karitativnog djelovanja s jedne strane, a s druge strane jasnog povezivanja unutarcrkvenog, posebice liturgijskog života, sa zauzetom karitativnom akcijom.

S obzirom na to u našoj crkvenoj, ali i društvenoj javnosti prisutni su i neki pogrešni stavovi. Naime, ispravnom shvaćanju i realiziranju kršćanskog karitativnog djelovanja na put staju nemali problemi koji mogu iskriviti pravi smisao ovog djelovanja. Među njima ovdje izdvajamo neke uočljivije: krivo poimanje karitativnog djelovanja kao "čisto humanitarne akcije," krivo poimanje Crkve koju se često puta shvaća tek kao "agenciju za humanitarno djelovanje," odmak od cjelovitog shvaćanja vjere kao one koja u karitativnoj dimenziji ima svoju bitni element neodvojiv od navještaja i liturgije, individualističko shvaćanje života u vjeri, te zatvorenost župnih zajednica s obzirom na ukupno evangelizacijsko djelovanje. Ovom nizu manjkavih shvaćanja karitativnog djelovanja mogu se dodati i mnogi drugi čimbenici, no u navedenima su sažeti neki temeljni problemi na čijem se rješavanju mora poraditi kako bi se moglo ostvarivati sustavno karitativno djelovanje na svim razinama crkvenosti, a posebice na razini župnih zajednica.

Pod vidom izvorišta i temelja karitativnog djelovanja kao takvog vjerničku je formaciju na svim razinama potrebno usmjeravati u pogledu prepoznavanja izvora karitativne akcije u samom *činu vjere*, integralno shvaćenom kao onome čija je sastavna dimenzija praksa, kršćanska praksa koja u cjelovitom smislu mijenja postojeću praksu ljudi. Zato, »djelotvorna ljubav jest imperativ naše kršćanske vjere. Ljubavlju prema bližnjima vjernici laici žive i očituju svoje dioništvo u kraljevskoj službi Isusa Krista, tj. u vlasti Sina Čovječjega koji 'nije došao da mu služe nego da on služi' (Mk 10,45).«<sup>35</sup> Polazeći od ove sastavnice vjere poslanje Crkve strukturira se, dakle, u bitnim dimenzijama među kojima, pored navještaja i slavlja kršćanskog otajstva, nalazimo *karitativnu dimenziju* kao konstitutivnu i nezaobilaznu. Drugim riječima, život vjere nije potpun ukoliko

35 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000., br. 84.

izostaje ova bitna dimenzija, a ona, s druge strane, logično slijedi iz liturgijskih vrela, posebno euharistije.

U aktualnoj hrvatskoj situaciji pitanje prepoznavanja temelja karitativnog djelovanja i s time povezano pitanje sustavnog i organiziranog karitativnog djelovanja nije toliko aktualno s obzirom na djelovanje *Hrvatskog Caritasa*, pa niti s obzirom na djelovanje nad/biskupijskih Caritasa, ali je jako aktualno u pogledu djelovanja Caritasa na razini župnih zajednica, tj. župnih karitativnih skupina. Naime, nije moguće, generalno gledano, uočiti praksu trajne, sustavne i razvijene karitativne akcije u najvećem dijelu župnih zajednica. U pogledu organiziranog djelovanja župnih karitativnih skupina situacija je još teža. Upravo je stoga gore navedene elemente potrebno aktualizirati s obzirom na župnu razinu crkvenog života budući se s obzirom na nju i susreću najveći izazovi. Župna zajednica je povlašteno mjesto konkretnog vjerskog života i angažmana. Kao takva pozvana je sudjelovati u ovoj dimenziji ostvarivanja crkvenosti. U tom je smislu posebno značajno formiranje i djelovanje *karitativne skupine u župi*. Ona na poseban način doprinosi razvitku karitativnog djelovanja cijele župne zajednice. Njezina je važnost posebno uočljiva danas kada se i u okviru samih župnih zajednica, koje su među prvima pozvane biti zajednicama najkonkretnijeg vjerničkog angažmana, tj. oživotvorenja djelovanja iz vjere, osjeća isuviše individualističko prakticiranje vjerskog života. Upravo je zato potrebno u samim župnim zajednicama oformiti jezgre koje će biti svojvrсни promotor i animator vjerničkog djelovanja, a onog karitativnog na poseban način. Hrvatska biskupska konferencija u svom dokumentu *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program* između ostalih manjih zajednica koje bi trebalo oformiti u smislu unutarnjeg dinamiziranja života i djelovanja župne zajednice predviđa i potiče osnivanje karitativne zajednice. Ta zajednica temelji se na načelu djelotvorne kršćanske ljubavi. Upravo na tom temelju župnik i pod njegovim vodstvom vjernici laici pozvani su djelovati na što sustavniji i organiziraniji način u smjeru ostvarivanja karitativne dimenzije u župi. U spomenutom dokumentu broju izdvojene su i obrađene bitne zadaće karitativne zajednice u župi, kao i zadaće *karitasovih*



*animatora*.<sup>36</sup> S jedne strane karitasovi animatori i karitasove skupine pozvani su pristupiti procesu formacije na način koji će omogućiti njihovo što efikasnije i što razgranatije djelovanje. S druge strane, i neodvojivo od ove prve zadaće, nužno su pozvani *animirati cijelu župnu zajednicu* u smislu karitativnog djelovanja. Od individualnog djelovanja potrebno je uvijek praviti kvalitativni i organizacijski iskorak prema zajedničarskim župnim karitativnim strukturama. Pritom je važno paziti na otklanjanje opasnosti individualizma i elitizma pojedinih župnih skupina. Treba paziti na vlastitosti pojedine skupine i posebnosti karizmi pojedinih vjernika, ali uvijek s ciljem animiranja cijele župne zajednice. Karitativna skupina pozvana je posebice povezati se sa drugim župnim skupinama, kao što su obiteljska zajednica, molitvena, skupina mladih i dr. *Suradnja* je preduvjet uspješnog djelovanja. Načini djelovanja karitativne skupine su različiti: molitva, prikupljanje pomoći, distribucija pomoći, psihološka i duhovna podrška (savjetovanje), obilaskom bolesnih i ne-moćnih u župnoj zajednici, uređenje stambenih prostora, organiziranje prigodnih tribina, organiziranje prigodnih formativnih tečajeva i duhovnih sadržaja, povezivanje sa drugim župnim aktivnostima i dr.

### **2.11 Pastoral bolesnika i palijativna skrb**

Poseban naglasak u socijalnom djelovanju Crkve potrebno je staviti na brigu za bolesne i na palijativnu skrb. S time su dotaknuta dva područja koja predstavljaju široko polje vrlo zahtjevnog djelovanja u kojemu se osjeća izražena potreba za sustavnijim i suvremenijim pastoralnim pristupom. Pritom ne želimo ustvrditi da briga za bolesne i do sada nije predstavljala visoko rangirani prioritet u djelovanju Crkve, već samo činjenicu da je u pastoralu bolesnika potreban jedan novi pristup. Potrebno je odmah razjasniti na čemu se zasniva taj pristup i zašto je, s obzirom na palijativnu skrb, potreban ne samo novi pristup, već je puno stvari potrebno iz temelja postaviti drugačije. Pastoral bolesnika i palijativnu skrb ovdje se promatra povezano upravo zbog brojnih dodirnih točaka, iako je važno paziti

---

36 Usp. isto.

na razliku s obzirom na palijativnu skrb i pastoral bolesnika u širem smislu.

*Pastoral bolesnika* možemo definirati kao »...kršćansko služenje Crkve svijetu bolesnih, bilo da se nalaze u svojim kućama ili u bolnicama, s namjerom da im pomogne, oslanjajući se na vjeru, nadu i ljubav, u njihovoj borbi da povrate zdravlje ili da budu u potpunosti izliječeni, uz pomoć dijaloga, svjedočenja, ljubavi, molitve i liturgijskih slavlja.«<sup>37</sup> U ovom opisu pastoralista Floristana sažete su bitne sastavnice ovog vida djelovanja koje podrazumijeva kršćansko služenje Crkve s obzirom na cijeli niz osoba, kako bolesnika, tako, s druge strane, i pastoralnih subjekata koji sudjeluju u samom djelovanju.<sup>38</sup> Pod brigom za bolesne podrazumijeva se, dakle, briga za stare i nemoćne, hendikepirane, fizički i psihički oboljele, nemoće i usljed oboljenja zanemarene. Poseban je naglasak u brizi za bolesne potrebno staviti na skrb za psihički bolesne. Upravo je to područje na kojemu Crkva u Hrvata u cjelini mora učiniti puno veće pomake.<sup>39</sup> Unutar pastoralna bolesnika posebnu je pozornost potrebno posvetiti *pastoralu invalida*. Upravo su invalidne i hendikepirane osobe potrebne posebne pozornosti i skrbi s obzirom na stanje u kojemu se nalaze i u kojemu žive. Ovo je područje djelovanja kojemu Crkva u Hrvata mora prići na jedan obnovljeni i sveobuhvatan način. Do sada je ovaj vid pastoralna, uglavnom (iako ne isključivo), tretiran u okviru pastoralna bolesnika kao takvog. Pritom se mora izdvojiti djelovanje svećenika i kršćanskih dragovoljaca laika, posebice na razini župnih zajednica, koji nastoje pružiti pomoć i podršku ovakvim osobama. Problem je u tome što ovakvo djelovanje još uvijek nije sustavno

37 Casiano FLORISTAN, *Pastorale dei malati*, u: Casiano FLORISTAN – Juan José TAMAYO (ur.), *Dizionario sintetico di pastorale*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1999., str. 573-574.

38 Mora se istaknuti da se u našoj teološko-pastoralnoj terminologiji još uvijek može naići na neuvažavanje razlike između naziva *pastoral bolesnika* i na *pastoral medicinskog osoblja*, pa se često može susresti pojava da se sve promatra pod nazivom *pastoral bolesnika*. Važno je naglasiti da je ova razlika značajna (iako je riječ o usko povezanim pastoralnim područjima), jer je riječ o pristupu koji se ostvaruje prema različitim subjektima koji se nalaze u različitim ulogama. U mnogim stručnim radovima, u organizaciji brojnih biskupijskih ureda, kao i u nazivima katoličkih udruga i društava ova se razlika jasno poštuje, no potrebno je učiniti dodatne napore da ona bude uvažavana i na najširoj razini crkvenog promišljanja i djelovanja.

39 Usp. Nikola VRANJEŠ, *Pastoralna skrb Katoličke Crkve za osobe oboljele od depresije*, u: Đulijano LjUBIČIĆ i suradnici (prir.), *Depresija i duhovnost*, Sveučilište u Rijeci – Medicinski fakultet, Rijeka, 2010., str. 227-228.

razvijeno i što ga u mnogim krajevima gotovo i nema. Nadalje, organiziranost, sustavnost i programiranost rada sa invalidima mora biti podignuta na jednu puno veću i puno kvalitetniju razinu. Ovo je tim važnije ako se zna koju lepezu potreba i problema imaju invalidne osobe: od nedostataka ekstremiteta, preko sljepoće, do mentalnih i drugih prikraćenosti. Njihov je položaj, stoga, u društvenoj sredini posebno težak i zahtjevan. Pritom je jako važno ne izdvajati invalide kao nekakvu posebnu skupinu u bintome drugačiju od drugih, već ih prvotno promatrati u njihovom ljudskom dostojanstvu.<sup>40</sup>

*Palijativna skrb* podrazumijeva potrebu punog poštovanja dostojanstva ljudskog života i djelovanje koje je usmjereno poboljšanju kvalitete života bolesnika. Organizirana je kroz interdisciplinarni tim stručnjaka koji, svatko prema svome području, djeluju prema spomenutim ciljevima.<sup>41</sup> U tom smislu i duhovne potrebe bolesnika bivaju također poštovane i vrednovane, pa svećenici i drugi pastoralni djelatnici također imaju mjesto u timu palijativne skrbi. Palijativnu skrb može se opisati kao proaktivnu skrb koja omogućuje cjelovitu podršku bolesniku, a glavne su joj oznake: dostupnost, kontinuitet u pružanju skrbi, nenapuštanje i psihosocijalna utjeha.<sup>42</sup> Govoriti o razvitku palijativne skrbi u aktualnoj hrvatskoj situaciji nije moguće bez jasnog ukazivanja na važnost osnivanja i djelovanja *hospicija*,<sup>43</sup> koji trenutno predstavljaju jedan od najvećih prioriteta. Zato je velika odgovornost cijelog društva za osobe u terminalnoj fazi bolesti da im se omoguće doista trajna ljudska briga i skrb sve do trenutna prirodne smrti. Potreba za ustanovljenjem i djelovanjem hospicija u Hrvatskoj, kao i njihov nedostatak, nisu tek jučer neglašeni.<sup>44</sup> Dok su u razvijenom svijetu hospiciji itekako prisutni i cijenjeni, kod nas se do danas u tom pogledu nije puno učinilo. A upravo se hospicij,

40 Usp. Hans BRÜGGER, Pastoral invalida u svjetlu Drugoga vatikanskog sabora, u: *Obnovljeni život*, XLIII. (1988.), br. 1, str. 39.

41 Usp. Morana BRKLJAČIĆ-ŽAGROVIĆ, Suicidalnost i palijativna medicina. Usmjeravanje stranputica na pravi put, u: Đulijano LJUBIČIĆ i suradnici (prir.), *Suicid i duhovnost*, Sveučilište u Rijeci – Medicinski fakultet, Rijeka, 2010., str. 156.

42 Usp. *isto*.

43 O značenju i važnosti hospicija više vidi u: Valentin POZAIĆ, Hospicij promiče kulturu života, u: *Obnovljeni život*, XLVIII (1993.), br. 5, str. 460-474; Stipe NOSIĆ, Bolesnik i pastoralni radnik, u: *Svjetski dan bolesnika. Rijeka, 1993.-2005.*, Adamić, Rijeka, 2006., str. 30-31.

44 Usp. Valentin POZAIĆ, Hospicij promiče kulturu života str. 459.

unutar sveukupnosti medicinske palijativne skrbi, izdvojio kao autentično sredstvo brige za dostojanstvo i kvalitetu ljudskog života. Čini se da ta činjenica nije prikladno prepoznata niti u našoj medicinskoj, a niti u pastoralnoj praksi. Ovo je tim veći problem imali se u vidu činjenica što to zapravo hospicij je i koju razinu njege i skrbi pruža. Prije svega, hospicij ne pruža samo medicinski skrb, već je otvoren za cijeli niz potreba bolesnih, starih i nemoćnih.<sup>45</sup> To nije ustanova namijenjena isključivo i jedino teškim bolesnicima u uznapređevaloj fazi teške bolesti. Naglasak se stavlja na brigu za teške bolesnike, ali i na cjelovitu skrb za život bolesnika i njegovu kvalitetu i dostojanstvo i kod onih osoba čiji je spektar djelovanja usljed bolesti bitno smanjen, iako se ne moraju nužno nalaziti u terminalnoj fazi bolesti.<sup>46</sup> Hospicijska njega usmjerena je, dakle, »u prvom redu na kontrolu simptoma bolesti, na ublažavanje svekolike boli, tjelesne i duševne, na očuvanje i poboljšanje kvalitete života do njegovog prirodnog svršetka.«<sup>47</sup> Upravo tako hospicij pridonosi očuvanju istinskog ljudskog dostojanstva i gaji kulturu života, te se pokazuje kao pravi lijek za rašireni pokret eutanazije. Upravo se u njemu stvaraju uvjeti u kojima nema mjesta za očivotanja kulture smrti čiji je eminentni predstavnik eutanazija.<sup>48</sup> U hospiciju se razvija poosobljeni pristup djelovanju i na taj način omogućuje istinski ljudski i kršćanski pristup bolesnicima.

## ***2.12 Promicanje zaštite okoliša***

Iako se popis izazova socijalnog pastorala na području javnosti može dodatno proširiti ovo ćemo studijsko razmišljanje završiti sa ukazivanjem na važnost jednog prioriteta koji u ovom kontekstu u Hrvatskoj iz dana u dan sve više dobiva na značenju. Riječ je o *zaštiti okoliša*. »Odgoj za ekološko promišljanje i djelovanje jedan je od hrvatskih prioriteta.«<sup>49</sup> Ekološko pitanje u ukupnom pastoralnom djelovanju tek treba biti postavljeno na onu razinu značenja na

45 Usp. *isto*, str. 464.

46 Usp. *isto*, str. 466.

47 *Isto*, str. 475.

48 Usp. Angelo BRUSCO, La sanità tra famiglia, territorio e ospedalizzazione, u: *Orientamenti pastorali*, LVIII (2010.), 2, str. 61.

49 Josip GRBAC, *Etičke dvojbe hrvatskog društva. O važnosti odgoja za moralne vrijednosti*, str. 82.

kojoj mora biti. No, niti samo društvo ne može se pohvaliti sustavnim i sveobuhvatnom brigom za okoliš. Briga za okoliš mora biti sastavnim dijelom skrbi za zajedničko dobro.<sup>50</sup> Upravo je ova svijest dosta manjkava u Hrvatskoj. Okolišu se još uvijek dobrim dijelom pristupa kao nečemu pridodanom zajedničkom dobru čemu se i ne posvećuje neka posebna pozornost cijele zajednice, pri čemu se ne misli tek na društvene i državne institucije, već na sve članove društva. U tom je smislu promjena u mentalitetu i životnim stilovima od iznimne važnosti.<sup>51</sup> Shvaćanje i poštovanje okoliša kao Stvoriteljevog dara koji zahtjeva odgovornost i poštovanje nužno mora biti snažnije afirmirano i promicano u pastoralnom djelovanju. U tom je smislu potrebno zapitati se koliko i kako se ove postavke afirmiraju i oživotvoruju npr. u katehetskom djelovanju, a još više u npr. svećeničkim homilijama i nagovorima i sl. Čini se da je ova problematika u tom smislu još uvijek prilično manjkavo zastupljena.

## Zaključak

Socijalni pastoral i područje javnosti bitno su međusobno povezani i isprepleteni. Crkva u Hrvatskoj danas se nalazi pred brojnim pitanjima iz područja socijalnog pastoralna koja se posebice reflektiraju na područje javnosti. U ovom radu ukazano je na dvanaest velikih područja socijalnog pastoralna koja moraju biti postavljena u samo središte crkvenog socijalnog angažmana i sa kojih se osjete posebno snažni odjeci u području javnosti. Riječ je o područjima: *dostojanstvo ljudske osobe, promocija cjelovite istine o čovjeku, izgradnja mentaliteta kršćanske odgovornosti u socijalnom području, cjelovito svjedočenje kršćanske poruke u društvenom ambijentu, pastoral kulture, promicanje dostojanstva braka i obitelji, socijalna pravda i kultura solidarnosti, župna zajednica kao izvorište socijalnog anga-*

50 Usp. KSNC, br. 466.

51 *Isto*, br. 486: »Teški ekološki problemi zahtjevaju stvarnu promjenu mentaliteta koja bi dovela do prihvatanja novih životnih stilova, u kojima bi traženje istinitog, i liepog, i dobrog kao i zajedništvo s drugim ljudima radi zajedničkog rasta bili elementi koji će vladati izborom potrošnje, štednje i investicija. Ti životni stilovi moraju se nadahnjivati na trijeznosti, na umjerenosti, na samodisciplini na osobnom i društvenom planu. Potrebno je izaći iz logike čiste potrošnje i promicati oblike poljoprivredne i industrijske proizvodnje koji će poštivati red stvaranja i zadovoljavati primarne potrebe sviju...«

---

*žmana, zrela vjernička komunikacija i prikladno medijsko djelovanje, sustavno karitativno djelovanje, pastoral bolesnika i palijativna skrb, te zaštita okoliša.* Pritom nije iscrpljen popis svih područja koja u ovom kontekstu treba obraditi, već je ukazano samo na ona s obzirom na koja se osjete najveći izazovi. Percepcija i vjerodostojnost Crkve u javnosti, ali i suradnja i suodgovornost za zajedničko dobro društva, u mnogome će ovisiti od daljnjeg razvitka i unaprijeđenja pastoralnog djelovanja s obzirom na ova izdvojena područja.

---

## CHALLENGES FOR THE PASTORAL CARE IN THE PUBLIC DOMAIN

### Summary

The social pastoral ministry and the public domain are mutually connected and interweaved. The Church in Croatia today is facing many questions in the field of the social pastoral ministry, especially reflected in the public sphere. In this article we pointed to 12 great fields of the social pastoral ministry which must be set in the centre of the social engagement and which echo particularly strongly in the public domain. These are: the dignity of the human person, the promotion of the whole truth regarding the man, the edification of a mentality of a Christian responsibility in the social sphere, the integral witnessing of the Christian message in the society, the pastoral care for the culture, the promotion of the dignity of marriage and family, social justice and the culture of solidarity, the parish community as the source of social commitment, a mature communication of the faithful and an appropriate presence in the public media, a systematic charitable activity, the pastoral care of the sick persons and the palliative care, and the protection of the environment. This is not an exhaustive list of all the fields, but only those presenting biggest challenges are mentioned. The perception and the authenticity of the Church in the public domain, but also the collaboration and the co-responsibility for the common good in the society will in a great deal depend from the further development and improvement of the pastoral ministry in respect to these selected fields.

Key words: social pastoral ministry, pastoral ministry, public, Church, social teaching of the Church.

